

In perspectief

Wetenschappelijke Raad
voor het Regeringsbeleid

Allochtonenbeleid

Vormt de aanwezigheid van allochtonen in de Nederlandse samenleving een verrijking van onze cultuur of moet men er veeleer een hypotheek op ons nationaal welzijn voor de komende decennia in zien? Er bestaan vele historische voorbeelden van cultuurverrijking en trouwens ook economische impulsen, die uitgingen van immigranten: de Vlaamse emigranten in de Noordelijke Nederlanden, de Hugenoten: het zijn slechts een paar voorbeelden uit velen. Immigratie kan vernieuwend werken, een meer kosmopolitisch klimaat scheppen en zo meer.

Dat kan, maar hoe staat het met de werkelijke ontwikkeling in Nederland, sinds in de jaren zestig Marokkanen en Turken en een nieuwe toevloed van Surinamers onze bevolking kwamen versterken? De werkloosheidscijfers spreken een overduidelijke taal: op de arbeidsmarkt scoren de nieuwe allochtonen niet hoog meer. Degenen, die een baan weten te krijgen, werken vaak beneden hun mogelijkheden. Men kan in slechte schoolresultaten van jongeren en hier en daar criminaliteitssymptomen de gevolgen zien van een gebrekkige integratie of van een slechte opvang van immigranten en hun kinderen. Vaak lijken deze factoren elkaar te versterken.

De aanwezigheid van honderdduizenden allochtonen vormt zodoende – naar kan worden gevreesd – eerder een 'liability', een risico voor de Nederlandse samenleving dan een 'asset', een aanwinst. Of, anders gezegd, het is best mogelijk dat onder bepaalde omstandigheden, bij een bepaald beleid en een sterke eigen inspanning van de allochtonen, hun aanwezigheid een verrijking zal blijken te zijn. We zien echter geen tekenen die erop wijzen dat dit gebeuren gaat. Er is aanleiding voor grote zorg over de feitelijke gang van zaken en de resultaten tot nu toe.

Vanuit die zorg is het rapport van de WRR over allochtonen in Nederland, dat een dezer dagen is verschenen, geschreven.¹ Door dit rapport loopt als een rode draad de gedachte dat ons land én de allochto-

nen zelf voor een grote inspanning staan indien we willen komen tot een positieve bijdrage, bij voorbeeld in de vorm van een cultureel rijker geschakeerd Nederland.

Ik denk niet dat deze omkeer mogelijk is, indien wij de allochtonen, zoals vaak gebeurt, uitsluitend als onderwerp van *zorg* beschouwen. Binnen- en buitenlandse voorbeelden laten zien dat immigranten allereerst zelf verantwoordelijk zijn voor het veroveren van een plaats in hun gastland. Wel kan van de Nederlandse samenleving worden gevraagd dit proces te bevorderen.

Wanneer men zoekt naar aangrijpingspunten voor beleid, dringen twee velden zich duidelijk op: het onderwijs en de arbeidsmarkt. Onderwijs moet de entreebiljetten leveren voor de Nederlandse samenleving. De arbeidsmarkt blijft het belangrijkste verdelingsmechanisme van inkomen en status binnen die samenleving. De positie van de allochtonen in het onderwijs en op de arbeidsmarkt vormt uiteraard een samenhangend geheel. De werkelijke problematiek in ons land ligt vooral op het snijpunt van onderwijs en arbeidsmarkt. Op beide terreinen – maar ook op andere terreinen – is innovierend beleid noodzakelijk.

In het onderwijs zijn kinderen van immigranten vaker drop-outs, hun prestaties blijven achter bij die van andere Nederlandse kinderen en zelfs bij gelijke prestaties zijn hun kansen op voortgezet onderwijs slechter. Men kan dit verhaal voortzetten. Met diploma's op zak stoten allochtone jongeren minder gemakkelijk door tot die regionen van de arbeidsmarkt waar de poorten zich juist door die diploma's zouden moeten openen. Zij handhaven zich bovendien moeielijk in zulke regionen.

Zoekt men naar oorzaken van het achterblijven op school dan springen twee factoren er duidelijk uit:

1. De taalproblematiek. Veel kinderen moeten in de eerste schooljaren eerst de taalbarrière doorbreken.
2. De vervreemding tussen school en gezin. Nergens

komt de culturele shock zo duidelijk tot uiting als in dit geval.

De taalproblematiek blijkt zowel voor ouderen als voor jongeren een niet te onderschatten betekenis te hebben. Het is nodig aan de entree in de Nederlandse samenleving duidelijk de verplichting tot het Nederlands leren te koppelen. De vervreemding tussen gezin en school kan worden verminderd of opgeheven door de aanwezigheid van mensen uit eigen kring in het onderwijs. De opleiding in eigen taal en cultuur ontleent overigens juist daaraan betekenis.

Op de arbeidsmarkt komt duidelijk naar voren hoe vooroordelen bij Nederlanders over de mogelijkheden van allochtonen een barrière vormen. Maar evenzeer blijkt hoe moeilijk het voor allochtonen is om in de Nederlandse bedrijven en instellingen, met name op de wat hogere niveaus, te functioneren. De ervaringen die de Nederlandse politie op dit terrein opdeed, zijn illustratief. Het bleek niet zo gemakkelijk te zijn om redelijk opgeleide allochtonen ten eerste al op een goede plaats te krijgen en vervolgens ze daar te houden. Men kan niet voldoende erop wijzen, dat hier een hardnekkige inspanning van de allochtonen zelf noodzakelijk is. Maar tevens blijkt hoe noodzakelijk het is, dat men binnen instellingen en bedrijven zich ten doel stelt de positie van de allochtonen te versterken.

Het werken met voorgeschreven quota' allochtonen in personeelsbestanden lijkt hiervoor geen echte oplossing te vormen. Afgezien van de grote problemen, die rijzen wanneer men naast kwantitatieve ook kwalitatieve maatstaven wil hanteren, lijken zulke voorschriften de werkelijk noodzakelijke veranderingen te onderschatten. Wel is er aanleiding voor een genuanceerd beleid gericht op het scheppen van kansen voor minderheden.

Daarbij kan gevraagd worden dat in het overleg

tussen werkgevers en werknemers en in het personeelsbeleid van de werkgevers het wegnemen van barrières voor arbeidsmarktparticipatie van minderheden aan de orde komt. Werkgevers zullen verplicht moeten worden om jaarlijks te rapporteren over hun inspanningen om zoveel mogelijk evenredige vertegenwoordiging van allochtonen in hun personeelssamenstelling te verkrijgen.

De nieuwe arbeidsvoorzieningsorganisatie zal juist ook beoordeeld moeten worden op de effectiviteit van het instrumentarium om de allochtonen op de arbeidsmarkt tegemoet te komen. Anderzijds zullen de organisaties van de allochtonen hun leden moeten activeren om nieuwe mogelijkheden tot (her)integratie optimaal te benutten.

Juist op het snijvlak van onderwijs en arbeidsmarkt liggen de onmiddellijke aangrijpingspunten voor beleid. Voor de beleidsmakers gaat het erom het gevaar af te wenden, dat de Nederlandse samenleving de aanwezigheid van zoveel allochtonen slechts als een last zou ervaren.

W. Albeda

Noot

1. *Allochtonenbeleid*, Rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage 1989 (Rapporten aan de Regering; nr. 36).

De WRR is gevestigd te 's-Gravenhage, Plein 1813 nr. 2. Inlichtingen over deze rubriek zijn verkrijgbaar bij het bureau van de WRR, telefoon 070-564451.